

# Свамапомаяч Свамаромач

Беларуская  
Коопэратыўна-  
Таснагарная  
Часопісч

А.Д.

Год V.

Вільня, Сьнежань 1936 г.

№ 12.

Хай злыдні над намі,  
скрыочуць зубамі  
Любі сваю ніву, свой  
край,  
І, колькі ёсьць сілы,  
да самай маілы  
Ары, барануй,  
засявай!  
ЯНКА КУПАЛА.



Усе вялікія па-  
дзеі народаў і ўсе цы-  
вілізацыі былі ство-  
раныя дабравольнымі  
стараньнямі аб'ядна-  
ных людзей... самапо-  
маччу.

Джордж РЭССЭЛЬ  
(Ірляндзец).



## Ceny ů Vilni

ZboŹŹa. 14.XII.36, za 100 kilohram.

Źyta. . . . .	18.05—19.50
PŹanica . . . . .	22.75—24.50
JačmieŹ na pansak . . . . .	21.25—22.75
Avios . . . . .	15.60—16.50
Hračyha . . . . .	20.00—20.50
Muka pŹaničnaja . . . . .	25.50—44.00
Muka Źytnijaja da 50 proc. . . . .	28.50—29.00
Muka Źytnijaja da 65 proc. . . . .	26.00—26.50
Muka razovaja da 95 proc. . . . .	21.00—21.75
Votruby Źytnijaja . . . . .	12.75—13.25
„ pŹaničnyja . . . . .	13.25—13.75
Źubin sini . . . . .	9.75—10.25
Sien Źa lannoje b. 90 proc. . . . .	36.50—37.50
Lon trapany, ValoŹyna . . . . .	1470—1510

Lon trapany, Harodziej . . . . .	1640—1680
„ „ Miory . . . . .	1370—1410
Lon časany, Harodziej . . . . .	1930—1970
Kudziela, Harodziej . . . . .	1430—1470

### Małočnaje za 1 kilo (15.XII.36).

Masła najlepŹaje, I. sort za kil. ů hur. . . . .	3.10—3.20
„ „ „ „ „ u detalu . . . . .	—3.50
Masła stałovaje II sort za kilo ů hurcie . . . . .	3.00—3.10
„ „ „ „ „ u detalu . . . . .	—3.40
Syr ličoŹski, za kilo ů hurcie . . . . .	1.40—1.80
„ „ „ „ „ u detalu . . . . .	1.60—2.20
Syr ementalŹski(Źvajc.)za kilo ů hurcie . . . . .	2.40—2.50
„ „ „ „ „ u detalu . . . . .	—3.00
Jajki, kapa . . . . .	6.60—7.80
„ za Źtuku . . . . .	12—14 hraŹ.

## Замест кнiгапiсу.

У рэдакцыю нашу прысланы наступныя выданьнi:

**Podręcznik dla sklepowych spóldzielni spoŹywców**, Warszawa 1936, str. 330.

**A. Brandus i I. CzaiŹski**: Połowy, zasalanie i handel śledziami, Warszawa 1936 r., str. 47.

**Stanisław Thugutt**: LXV lat w pracy i walce, Warszawa 1936, str. 40.

**Jan CzaiŹski**: Oliwa Nicejska, uprawa, przeróbka i handel, Warszawa 1936, str. 16.

**St. Thugutt**: Romuald Mielczarski spóldzielca-patrjota-człowiek, Warszawa 1936, str. 32.

**Jan CzaiŹski**: Wanilja Źbiory, przygoto-

wanie, handel, Warszawa 1936, str. 16.

**Iza Nicholson**: PromieŹ słońca, Warszawa, str. 48.

**Инж. Иван Прокопiв**: Алькоголiзм, Львiв 1936, стр. 39.

**Ю. Каменецький**: На Роздорiжжi або за i проти алькоголю, Львiв 1936, стр. 80.

**Календарчик „Вiдродження“ 1937.**

**„Вiдродження“** iлюстрований журнал украiнського протиалькогольного ů никотинного руху.

**Eugenjusz Mejer, inŹ. roln.**: Gospodarstwa powstałe w wyniku przebudowy ustroju rolnego, Wilno 1936, str. 34+LXV.

Чытайце самi i сярод знаёмых пашырайце адзiнŹы ů нас гаспадарскi часапi

# „Самапомач“

„Самапомач“ выходзiць рэгулярна што месяц пяты ůжо годi зьяўляецц найтанейшай гаспадарчай газэтай.

Зьмест «Самапомачы» ů гэтым 1936 годзе значна павялiчаны ů адзеле сельскай гаспадаркi, дзе часьцей падаюцца рады аб польнай гаспадарцы, жывёлагадоўлi, садоўнiцтве, агароднiцтве i земляробскай эканомiцы.

Гадавая складка на адзiн экзэмпляр (12 нумароў) „Самапомачы“, разам з паштовай перасылкай — 3 (тры) зл. Калi зьярэцца найменш дзесяць складчыкаў (дзсятка), якiя згодзяцца атрымоўваць часапiс на адзiн супольны адрэс, дык кожны такi складчык замест трох златаў плацiць толькi 1 зл. 20 гр. (усе разам 12 зл.).

Складкi на «Самапомач» найвыгадней пасылаць разрахунковым пераказам на Wilno I, konto Nr. 40 „Samapomacz“, a ůсякiя пiсьмы — на адрэс:

Redakcyja časapisu

„Samapomacz“,

Vilnia, — Wilno,

Polackaja vul. 9—4.

Рэдакцыя адчынена ů аўторкi i пятнiцы ад 9-ай да 12-ай гадз. дня.

Adres:

VILNIA (Wilno), Połackaja vul. 9—4.

# Самаромач

Hod V.

Vilnia, Śnieżań 1936 h.

Nr. 12 (53).

## „Беларускі Гаспадар — Biełaruski Haspadar“.

Try miasiacy tamu nazad, robiacy padrachunak našaj pracy z pryčyny 50-ha numaru „Samapomačy“, my spatkalisia z pieršymi konkretnymi pažadanniami źmieny dahetulašniaha kirunku „Samapomačy“. Uśled za hetym praviedzienaja ankieta pakazała ũ čym heta źmiena maje być. Čas, kali zakładałasia „Samapomač“ z dahetulašnim kirunkam, davaŭ siakija-takija nadziei na raźvićcio rodnaje biełaruskaje kooperacyi. I jakraz u pomač żyvomu słovu pry pracy na kooperatyŭnaj nivie i była załožana „Samapomač“. Časapis mieŭsia zaniacca pierad usim kooperacyjaj, źmiaščajučy tolki ũ datatku mataryjały z haliny sielskaje haspadarki. Tamu i časapis byŭ nazvany „kooperatyŭna-haspadarskim“: najpierš kooperacyja i pašla tolki haspadarka.

Čas adnak pływ i żyćcio źmianiałasia; źmianiałasia pry hetym jano na niekaryś volnaj, niezaležnaj kooperacyi, jakoj „Samapomač“ miełasia służyć. Heta źmiena stałasia asabliva vyraznaj pašla taho, jak uvajšoŭ u siłu novy polski zakon ab kooperacyi z 13 sarkavika 1934 h. Ad hetaha času ũsio mieniej i mieniej možna było pracavać dla kooperacyi. Adčuli heta baluča ũsie kooperatary ũ Polščy, a tymbolš heta adčuli kooperatary — Biełarusy. Nie adzin sapraŭdny pioner kooperacyi ũ Polščy zhadziŭsia lepš zlamacca i adyjsi, čymsia nahinacca da novych formaŭ, jakich kooperatyŭnymi nijak nia moh pryznać.

Heta ũ Polščy ahułam. A ũ nas żyćcio pływ dalej, nie dajučy nijakaj nadziei na mahčymaści raźvićcia niezaležnaj kooperacyi biełaruskaj. Apošnija placouki biełaruskaha kooperatyŭnaha ruchu adna za adnej upadali „z pryčyn ad siabie niezaležnych“ i tamu ũtrymanie časapisu dla ličanych tolki placovak stałasia prosta niemahčymym. Z druhoha boku što raz vyražniej zarysoŭvajecca patreba časapisu, jaki bolš čym dahetul „Samapomač“ davaŭ-by matarjału haspadarska-ziemlarobskaha.

Jak-ža ũsio heta pahadzić? Jak dać bolš matarjału ziemlarobskaha i nie prarvać ciažkaj pracy kooperatyŭnaj?

Vot-ža hetaha pytańnia da siahońnia jšče my nia vyrašyli, bo ũsciaž nadychodziać novyja i novyja plany našych čytačoŭ i supracounikaŭ. Nia chočam nikoha paminuć i da kožnaha hołasu chočam prysłuchacca z poŭnaj uvahaj. Dziela hetaha akančalnaj raźviazki siahońnia jšče nie dajom. Padajom tolki svoj plan ułožany na padstavie dahetulašnich redakcyjnych naradaŭ, kab časapis nadalej mieŭ za hałoŭnaje zadańnie ziemlarobskuju haspadarku z usimi jaje pabočnymi zaniacciami i kab adnačasna vioŭ stały addziel ab kooperacyi. U źviazku z hetym i nazoŭ takoha časapisu musiŭ by być takim, kab jon byŭ byccam lustram svajho źmiestu. Najbolš da hetaha adpraviednym byŭ by nazoŭ časapisu „Беларускі Гаспадар“ — Biełaruski Haspadar“.

Padajučy hety redakcyjny plan našaha budučaha časapisu, my adnačasna zajaŭlajem, što kali ũ praciahu najbližejšych dvuch tydniaŭ (da 15.1.1937 h.) nie pastupić da nas jaki pierakonyvajučy plan novy, dyk budziem ličyć vyšejpadadzieny svoj plan za pryniaty i pieradadziom jaho da vykanańnia ũžo z na bližejšaha numaru ũ nastupnym hodzie.

### Da našych padpiščykaŭ i dabradziejaŭ.

*Padčas palicyjnaj revizii dnia 28 listapada sioleta byli zabrany i dahetul nia viernieny miž inšym a d r e s y našych padpiščykaŭ. Prosim dziela hetaha zrazumieńnia i vybačeńnia, kali čhto ũ paru nie dastanie jakohakolečy numaru „Samapomačy“, pakul nam nia ũdasca na padstavie paštovych kvitoŭ sastavić hetki špis adresoŭ nanova.*

*Adnačasna prosim usich, čhto z tych ci inšych pryčyn dahetul byŭ našym daŭžnikom, prysłać nam svoj doŭh.*

# Сельская гаспадарка.

## Яшчэ аб лёне.

Лён гэта расьліна нашых беларускіх паляў, нашага клімату. Гадуем мы яго ад даўняе пары і ад даўняе пары пападаемся з адной абмылкі ў другую. Пад сучасную пару, узімку, няма чаго рабіць з лёнам у полі. Але гэта пара найлепшая, каб у супакоі абдумаць тыя спосабы гадаваньня і дагляданьня лёну, якія радзіць нам навука. Вот жа ўважайма:

Лён можа даваць карысьць дваякую: валакно і алей. Таму й гадуецца ён або на валакно, або на насеньне. Найлепшае валакно дае лён у клімаце, дзе ёсьць досыць сырасьці. І наадварот, у старонах сухіх, але з добраю чарназёмнаю зямлёю гадуецца лён на насеньне. Клімат (паветра) і землі беларускія такія, што тут няма мовы аб сырм клімаце — далёка мора — і няма чарназёму. Дзеля таго рызыкаўна ў нас гадаваць лён толькі на валакно або толькі на насеньне. Сама прырода загадвае беларусу гадаваць лён на валакно і на насеньне адначасна. Да гэтага найбольш адпаведным ёсьць гатунак лёну даўгунец. Апрача іншых дадатніх свомасьцяў гэтага гатунку лёну трэба заўважыць той, што якасьць ягонага ўраджаю (насенне ці валакно) залежа ў значнай меры ад таго, ці сяўба была густая ці рэдкая: пры густой сяўбе, як ведама, бывае лепшае валакно, асабліва калі гэта валакно не перасьпеліца на пні,<sup>\*</sup> а пры сяўбе рэдкай лепшым бывае насеньне.

<sup>\*</sup> у Францыі і Бэльгіі найлепшыя сарты батысту вырабляюцца з лёну, які рвецца йшчэ за зялёна.

Гэта ўвагі агульныя. Цяпер прыйдзем да самае справы гадаваньня лёну, г. зн. да падбору і ўрабляньня глебы пад лён, гнаеньня, сяўбы і зьбіраньня.

Што датыча глебы, дык вымаганьні лёну вялікімі назваць ня можна. Ня любіць толькі лён глебаў вельмі цяжкіх (гляістых) і сыпучых пяскоў, любіць добрую будову глебы і таму добра ўдаецца па канюшынішчах і на навінах. Лён патрабуе шмат вады і, маючы слабае карэньне, не ўдаецца на такіх глебах, якія то высыхаюць на камень, то замакаюць. Ня любіць таксама лён і такіх глебаў, якія маюць у сабе шмат азоту (тарфянішчы) і вапны, бо адно і другое псуе лянное валакно. Дзеля гэтага ня можна сяць лёну на сьвежа паложаным хляўным гнаі, а толькі на другі, а йшчэ лепш на трэці год пасья такога гнаеньня, пасья бульбы, а на цяжэйшых грунтох — пасья ярыны ці азіміны. Калі сеецца лён на канюшынішчы, дык ня можна забывацца аб канешнасьці дагнойваньня паташавымі (калійнымі) і фосфарнымі штучнымі ўгнаеньнямі. У праціўным разе лён можа палегчы, а ад гэтага папсуецца й валакно.

На колькі лён ня любіць сьвежага гнаеньня гноем хляўным, на толькі добра ўдаецца ён на глебах пагноеных штучнымі гнаямі мінэральнымі. Заўсяды аднак трэба памятаць, каб не перадаць гнаёў азотных. На адзін гэктар салетры ці азотняку ня можна даць больш як паўтара цэнтнара (150 кілёграмаў). Затое вельмі ўдзячны лён за штучныя гнаі паташавыя (на гэктар 500 кілёкалію) і фосфарныя (150 кілё супэрфосфату).

## Przykładnaja arhanizacyja paŭnočnaha ziemlarobstva.

Pieradavy česki hramadzka-navukovy i dzjaržaŭny dziejač Dr. E. Reich adviedaŭ sioleta Litvu, Estoniju i Latvlju i ŭ šniežniavym numary českaha haspadarskaha časapisu „Milotický Hospodar“ dzielicca svaimi spaściarohami, jakija cikavyja budú i dla čytača bielaruskaha. Užyvany tut skroś nazoŭ „paŭnočny“ nie paviniien nas dzivič: dla českaha aŭtora Litva, Latvija i Estonija heta ŭžo choć i nie palarnaja, ale ŭsio-ž „poŭnač“. — R e d.

У баўтыцкіх рэспубліках — Літвіе, Латвіі і Эстоніі — ад Суśвiетнай вайны развiвiяецца ўсiестаронны паступ зiемларобскi. Hета так-жа краiны сiаланскiя, таксама, як i паўночн-я каралеўствы: Швeцыя, Норвeгiя i Даниа, сiаланiе якiх здаўна былі прыкладам у ко-оперacyi, у арханiзacyi i ў стасаваннi вiеды да чыннай практыкi. Паўночнaja зiемларобска-я вiеда ўжо дзiесяткi hadoŭ прад Суśвiетнай вайној стаўся рухам народным. Зiемлароб-

skaje školnictva, daślednictva i litaratura byli tut doma i viali paŭnočnych sialan da dabrabytu i ŭčaćcia ŭ žyćci svaich dzjaržaŭ.

Baŭтыцкiя рэспублiкi jдуć за hetым пры-кладам, choćacy paleпшыć žyćcio svaich sialan i падняць усio зiемларобства ў svaich кра-юх, старajuчыся пры hetым vyrabić тавар вы-сокaj якасьci, здолны конкyренцыi, асаблiва ў прадуктах жывiотahadoŭлi, каторымi конкyру-юць з многiмi старымi краiнамi. Дзiела hета-га арханiзуюць sваю зiемларобства, а прaхра-му разбудовы ставiаць на асновiе здарcвaj ко-оперacyi, каб hetак найлепш успамahać выт-ворства, spaжyćcio i продаж. Hета арханiзacyя апираецца на народнай прaхрамiе зiемлароб-скага даślednictva. Таксама ўрады усiх troch рэспублiк бацьаць у кооперacyi заруку лепшaj зiемларобскај будуцьнi. Дзiела hetaha ўза-емныя адносiны зiемларобства, усiх jаho-ных арханiзacyj, а асаблiва кооперacyi да дзiаржавы жось з усiх бakoŭ найлепшыя. Пры по-маць кооперacyi праводзiцца планаваннiе i ар-

Глеба пад лён мусіць быць глыбака ўзрана на зіму. Сеяць лён трэба вельмі рана, калі ў зямлі ёсць яшчэ шмат зімовай сырасьці, — або позна; у „сярэдную пару“ сеяць лён ня можна, бо тады на яго найчасьцей нападае і губіць земляная бляха. Акрамя таго раньня пара сеяньня лёну важная ў нашых варунках яшчэ і таму, што лён тады раней дасьпее і раней яго можна лепш вырабіць на добрае валакно.

Колькі сеяць лёну на адзін гэктар? Пагляды на гэта з часам мяняюцца. Агулам ўзятая кіруюцца людзі да таго, каб сеяць што раз радзей. Яшчэ нядаўна радзілі сеяць на гэктар ня менш 200 клг. лёну, а сягоньня ўжо радзяць сеяць толькі 130 — 160 кілё. Затое згодны больш-менш усе ў тым, што прырываць высеенае зерне трэба як можна мялчэй. Згодны таксама ў тым, што лён патрабуе дагляду. Палоць яго трэба найменш двойчы: першы раз як толькі абойдзе і вырасьце на 10—15 см, а другі — калі зацьвіце. Дзеля таго што лён пры поліве ўтоптываецца, трэба палоць заўсяды йдучы проці ветру: вецер тады ўтаптаныя калівы на нова хутка падымае.

Рвецца лён, калі яго гадуем на валакно і на насеньне адначасна, у пару гэтак званай ясна-жоўтай сьпеласьці. Калі лён на пні пацямнее, тады з яго добрага валакна ўжо ня будзе. Вырваны лён трэба роўнамерна высушыць, стаўляючы яго ў малыя будкі.

Аб дальшай пераробцы лянной саломы на валакно трэба асобнай і доўгай гутаркі.

Ш. Ш.



## Не марнуйце лубіну!

Чамусьці на нашых вёсках большасьць гаспадароў не звачвае належнай увагі на зерне лубіну. Сьпеляць яго толькі, каб было чым адсеяць на другі год, а дзеля таго, што лубін вельмі ўраджайны, не шануюць яго пры зьбіраньні і амаль палова зерня астаецца на полі. А гэта вялікая страта ў гаспадарцы. Бо трэба ведаць, што лубін (зерне) хоць ня мае вялікай вартасьці на рынку, але затое можа мець вялікую вартасьць, пры ўмелым яго застасаваньні, у гаспадарцы. А гэта дзеля таго, што зерне лубіну ёсць высока вартасьцёвай пашай для жывёлы. Праўда, што каб зерне лубіну сталася магчымым да скармляньня, трэба яго спэцыяльна прыгатаўляць (выгнаць гарчыню), бо лубін не адгорчаны мае ў сабе шмат часткаў труючых. Вызбыцца іх можна гэтак: у сагане ці ў якім-небудзь катле трэба праз адну гадзіну варыць, лічачы ад часу, калі пачне выходзіць пара, а пасья мачыць двое сутак у стаячай вадзе, зьмяняючы яе за гэты час 4 разы, або ў вадзе бягучай — праз адны суткі.

Каб пераканацца ці лубін належна адгорчаны, трэба яго пакаштаваць: калі ня горкі, то значыць можна ўжываць да корму; у праціўным выпадку трэба мачыць далей.

Лубін пазбаўлены гарчыні ўжываецца як абмешка да іншых пашаў.

Адна вялікая засьцярога — гэта павольнае прывучаньне жывёлы да лубіну. Трэба даваць спачатку мала лубіну, прымешваючы яго да другіх абмешкаў, як вотруб, параная бульба і г. д.

Далей, не прыгатаўляць лубіну да пашы за раз больш, як на два дні, бо такі адгорчаны лубін хутка псуецца, траціць сваю ад-

hanizacyja üsiäho ziemlarobstva, kab vytvorstva nia bylo adnastaronnym i zdavaläta pie radusim vymohi sobskaha rynku i varunki eksportu.

Прыкладу толкі адзін прыклад з малячарства, у якім балтыцкія рэспублікі дасіхнулі найбольшых удач — pieradusim u Latvii Pieršaja kooperatyünaja maľčarnia ü Latvii byla zasnavana ü 1909 h. Da sušvietnaj vajny bylo ich tolki 8. U 1920 h. maje Latvija tolki 16 maľčarniaü, ale üžo ü 1923 h. još ich 319, a ü 1930 h. lik kooperatyüných maľčarniaü dasiahaje ličby 450. Tady jak u 1921 h. vyviezla Latvija tolki 100 q masla, u 1930 h. užo vyviezla 184310 q. Pry hetym lik dojných karoü padyjmajecca, padyjmajecca dojnašć i kľustašć maľaka, a jakašć maľčarskich vyrabaü ni ü čym nia üstupaje jakašć staroha, pastupovaha maľčarstva krajoü paünočnych. Još tut uplyü kantrolnych tavarystvaü, pieršaje z jakich bylo založana ü 1904 h. U 1930 h. bylo ich 783 — na adno tavarystva

vypadala ü siarednim 218 štuk skaciny. Siahoñnia kantralujecca hetak 17.5 prac. skaciny va üsiej respubliki, pry čym pracent hety stala rašćie. Metaj kantrolnych tavarystvaü jošć abniać usiu skacinu ü kraju i rezultaty pracy vykarystać u plemianičbie. U dziaržauñym budžecie na 1929/30 h. ustaülena bylo na zapamohu dla kantrolnych tavarystvaü suma kruhla adzin milion kron českich.\*) Hetü üklad dobra aplačvajecca.

Jak vidać, pracujuć tut silna i systematyčna. Nia tolki ü žyvioľahadoüli, kooperacyi, ale tak-ža va üsich inšých halinach. Ziemlarobskamu školnictvu i dašlednictvu ü Latvii prypadaje tak-ža važnaja zadača ü celaj prahramie ražvičćia. Jošć tut dašledčyja instytuty i stancyi lniarskija, aharodnickija, ahulna-rašlinnyja, kultur rašlin balotnych, dašledčy instytut mašynaznaüstva, hlebaznaüstva, bioklimatyčny, fitopatologičny, roznych rašlin polnych, a tak-ža instytut ekanamičny dziela

\*) na toj čas kala 220 tysiač zloťaü.

жыўчую вартасць і пры скармляньню можа пашкодзіць.

Скармляць адгорчаны лубін можна ўсей хатняй жывёлай; вельмі добры для дойных кароў, бо лубін мае высокі працэнт бялка, патрэбнага да вытвараньня малака.

Для паказаньня вялікай вартасці аджыўчай лубіну, прыводзім ніжэй лічбы паказываючыя працэнтную колькасць бялка ў паасобных пашах. І так:

авёс мае бялка 10,3%	выка мае бял. 23,1%
ячмень „ „ 9,4 „	лубін жоўты „ 38,2 „
гарох „ „ 22,5 „	лубін сіні „ 28,7 „
фасоля „ „ 27,7 „	

З гэтага мы бачым, якую вялікую вартасць бялковую маюць расьліны стручковыя (гарох, фасоля, выка, лубін), у параўнаньні з расьлінамі збажовымі (ячмень, авёс), а з іх найбольшую вартасць мае лубін. Дзеля гэтага, з аднаго боку дзякуючы высокай вартасці аджыўчай і лёгкаму і простаму спосабу прыгатаваньня да пашы, а з другога боку—дзякуючы нізкай цане лубіну на рынку — нашы дробныя гаспадары павінны звярнуць належную ўвагу на лубін, як на пашу.

Пры гэтым асягаецца лепшая аджыўчая вартасць саламянай (беднай на бялко) пашы для жывёлы і ашчаджаецца абмешка з бульбы ці збожжа, якога не заўсёды хапае і для самых людзей.

А. Д.

## Як выбіраць племнага кнура.

Паміж нямногімі іншымі прадуктамі земляробскай вытворчасці, якія апошнім часам знаходзяць сякі-такі збыт, трэба зазначыць прадукты сьвіннага мяса. Сьвініна ў розных формах знаходзе сягоньня далёкія нават рынкі збыту, таму крыху затрымаем над тым,

як дагадавацца добрага матар'ялу. У найбольшай часці залежа гэта ад таго, якога будзем мець кнура: падчас калі сьвіня перадае свае свомасьці ў год якім 15—20 парасятам, кнур перадае гэтыя ўласнасьці на 500 да 1000 парасят. Дзеля гэтага пры выбіраньні племенных кнураў трэба наўперад пільнавацца таго правіла, што:

1. добры племнік ніколі ня ёсьць за дарагі; бліжэй племнік бывае дарагім і за дарма. Дзеля гэтага ня можна ніколі лепшыя парасяты прадаваць, а горшыя — пускаць на плем. Калі-ж прыходзіцца такога кнурка купляць, дык трэба пры гэтым глядзець ад якіх бацькоў такі кнурок паходзіць, як выглядае, ці здаровы і ці ягоны тып згодны з нашымі намерамі (тып сланіновы, мясны, племны і г. д.). Ніколі-ж ня можна пры гэтым кіравацца нізкай цаной такога кнура.

2. Здароўе і будова кнура кажа аб ягонай вартасці гадаўлянай. Племнае парасё павінна мець добрую форму ня толькі з шнюка і галавы, але і з цэлага цела, ці як кажуць, павінна мець добрую цялесную раму: доўгае, шырокае і глыбокае ва ўсім сваім складзе.

3. Самчы тып племнага кнура ёсьць кашнасьцю; г. зн. такі кнурок павінен мець выгляд іменна кнура, а ня сьвіні, бо толькі такі кнур патрапіць выконваць сваю роль.

4. Адно недаразумеьне з тымі, што думаюць быццам гэта шчасьце, калі кнур бывае тым лепшы, чым раней ён ужо здольны да пакрываньня сьвіні. Практыка разумных гаспадароў нязьбіта даказала, што патомства гэтых маладых кнураў бывае малым і нявыраўнаным, сам-жа гэты кнур вельмі хутка аслабее і часта падатны на розныя хваробы. Дзеля гэтага правілам павінна быць, каб ні ў якім выпадку ня прыпускаць кнура малодшага 9-цёх месяцаў.

daśledawańnia aplatności ziemirolstwa, haspardskiej konjunktury, pytańiań ziemirolstka ha robotnictwa i ahrarnaj palityki. Usie stancyi i instytuty majuć dobruju narodnuju prahramu navukovaj i praktyčnaj pracy, zajmajucca kantrolaj nasieńnia, hnajoũ, masła, miasa, jajok, bulby i inšych pladoũ... Vydajecca ũ paũnočnych respublikach šmat dobrych ziemirolstkich knih i fachovych časapisau. Zadziũlaje ichniaja raspašyranaś i vialiki lik padpiš-čykaũ i ũ sialibach drobných ziemirolbaũ. Paũnočnaja viaskovaja moładź vychavana ũ ciazkaj pracy i dyscyplinie, praniknuta kachańniem sialanstva i ziemirolstkae pracy. Hetkich zaũziatých čytačoũ fachovych časapisau siarod moładzi inšych krajoũ u takoj masavaści i ščyraści ja dahetul nie paznaũ. Asabli-va ũ Latvii tavarystvy moładzi samapeũna pryhataũlajucca da žyćcia...

Ziemirolstkae školnictva dobra pry-  
noũlena da patrebaũ praktyčnaha ziemirol-  
stva i adyhryvaje vialikuju rol u daradnictvie.

Kožnaja takaja škoła heta asiarodak ziemi-  
rolstka ha postupu ũ svajej vakolicy.

Fachovaja i klasavaja ziemirolstkae ar-  
hanizacyja ũ Latvii ũ šmat čym i dla nas ci-  
kavaja. Da niadaũna bylo tut 13 roznych ziemi-  
rolstkich sajuzaũ, jakija mieli kala 200 sta-  
tych pracauũnikoũ, specyjalizavcnych na rozny-  
ja haliny ziemirolstkae vytvorčaści. Arhaniza-  
cyja ahranamičnaj pomačy byla tut praũda  
abšyrnaja, ale ũsich adnak nie zadavalniała.  
A byli miž hetymi arhanizacyjami i cierci, ja-  
kija treba bylo pašla niejaka likvidavać...

U pačatku 1936 h. Latvija vydaje novy  
zakon ab arhanizacyi svajej dahetulašniaj Ziem-  
rolstkae Palaty, jakaja i dahetul velmi ũdač-  
ny mieła uplyũ u ziemirolstkim zakonadaũ-  
stvie i ahrarnaj palitycy dziařavy. Dziejnaś  
hetaj Palaty budzie adnosicca da ũsich hali-  
naũ ziemirolstva, čym razumiejecca ũ Lat-  
vii i laśnictva i aharodnictva z usimi halinami  
specyjalnymi.

Latyskaja Ziemirolstkae Palata padčy-

5. Каб не марнаваць расплоднай сілы кнура, ня можна пускаць яго да шмат сьвіней. У Англіі, дзе, як ведама, гадоўля стаіць вельмі высака, на аднаго кнура рахуюць толькі 10, а найбольш 20 сьвіней. Практыка-ж іншых краёў культурных ні ў якім выпадку не пазваляе трымаць аднаго кнура на больш як на 50 сьвіней.

6. Найлепшае патомства дае кнур 4 ці 5 гадавы, а добра таксама яшчэ спраўляецца кнур і ў 6—7 гадох: трэба іх толькі адпаведна трымаць і карміць. Кнур павінен мець досыць паветра, вады, руху, а калі можна, дык і пасьбішча, каб ня склусьцеў. Далей, добры кнур гэта капітал; таму трэба ўважна пільнаваць ягонага здароўя і перад усім рэгулярна шчапіць проціў чырвонкі. Што датыча корму кнура, дык улетку найлепш даваць яму зялёную пашу, асабліва канюшыну, з малой дамешкай збазжовых шротаў (мукі). Узімку найлепш карміць кнура: кармовымі буракамі, морхвай, дадаючы да гэтага канюшынай сечкі або аўсяной мякіны. Да гэтага йшчэ  $\frac{3}{4}$  — 1 кілё мучной абсыпкі, найлепш аўсяной. Ад бульбы і ад ячменю кнур сыцее і таму іх даваць тут ня можна. Усякую пашу кнуру трэба даваць на густа, а ваду да піцьця трэба даваць асобна.

7. На колькі можна маладога кнура пускаць да сьвіні цераз дзень, а старога — па 6—8 гадзінах ад папярэдняга скоку, на столькі ня можна пазваляць, каб кнур двойчы за сабой пакрываў тую самую сьвіню: на заплодненне гэты другі скок ня мае ніякай вартасці, а толькі без патрэбы адбірае драгую расплодную сілу кнура.

8. Кожнае парасё мусіць мець сваё месца пры матцы, якая павінна мець ня менш 12 сісёк: гэтулькі-ж найменш сісёк павінен мець і кнур, бо ягоныя свомасці найвярней пераносяцца на патомства.

В. К.

## Каля курэй узімку.

Як толькі пачнуцца першыя маразы і куры або туліняюцца па кутох, або „грэюцца“ натапыраныя дзе-небудзь за ветрам на сонцы, — знак гэта, што трэба думаць аб тым, каб забяспечыць жывіну прад холадам.

Хатнія птушкі ўзімку патрабуюць наўперад супакой і сытнюю пашу, якая мусіць чаргавацца. Побач з зернем, трэба курыцу карміць пашай расьліннай і мясной. Сталая зьмена пашы вельмі пажаданая. Дзеля гэтага найлепш адзін тыдзень даваць курыцы (і наагул хатняй птушцы) адзін гатунак збожжа, на другі — другі і г. д. напр. пшаніца, ячмень, кукуруза і інш. Практыка паказала, што такое чаргаваньне збазжавін вельмі карысна і для носнасьці курыцы і для ейнага здароўя. Улетку аднак кукуруза больш шкодзіць як памагае, бо куры ад яе вельмі тлусьцеюць і не нясуцца. Затое ўзімку такое тлусьценне вельмі пажадана, бо тады курыца не баіцца так холаду.

Кепска той гаспадарыць, хто чакае з кармленьнем курыцы да тае пары, пакуль яны не пачнуць несцься. Гэта вялікая абмылка, бо курыца нясецца з вясны тым, што набера праз зіму. І таму хто ня карміць курыцы, чакаючы пакуль яна не пачне несцься, той сам спазьняе гэту носнасьць. А трэба ведаць, што узімку зьнесенае яйко мае цану трох яёк зьнесеных улетку.

Носнасьць курэй ўзімку залежа ад цёплага курніка, правільнага састаўленьня кармовай порцыі і ад паветра. Мароз, сьнег шкодзіць носнасьці курэй. Качкі, гусі ня так гэтага баяцца.

Найлепш трымаць курэй і іншую гаспадарскую птушку ў асобных хлявушках, заўсяды асобна курэй ад качак, гусей і індыкоў. Каб птушка мела ў чым капацца і саграваць-

niajecca Ministerstwu Ziemirolbstwa i pavinna supracoiuничac z usimi uстанovami i instytucyjami dziaржаўнымі, самаўрадaвнымі i ziemirolbckaj практыкаj.

Usie dahetulašnja pryvatnyja instytucyi, jakija viaduć ahranamičnuju pomač — z vyniatkam kooperatyvaў — musiac likvidavacca, a ichniuju pracu paviadzie i majemašć voźmie Ziemirolbckaja Pałata. Novyja hetkija arhanizacyi zakładać nia možna. Možna zakładać tolki takija ziemirolbckija arhanizacyi i instytucyi, jakija majuć za metu padniaćcie ziemirolbstva i žyćcia na vioscy i to pavodle statutu, jaki vydašć Ziemirolbckaja Pałata. U koźnaj łatyskaj vioscy dazvolena zakładać tolki adnu ziemirolbckuju arhanizacyju, dla katoraj vydadzieny normalnyja sta uty. Jošć heta ułašcivuja miascovuja hurtki Ziemirolbckaj Pałaty — asnova jejnaj fachovaj pracy.

Łatyskaja Ziemirolbckaja Pałata składajecca z 100 siabroў i 50 zastupnikaў, naznačanych ministram ziemirolbstva na prapanovu prezydyjumu Pałaty; pry hetym pryjmajecca

pad uvahu, kab u Pałacie byli ludzi zaslužanyja ũ navocy, a taksama takija, jakija majuć zasluhi prad łatyskim ziemirolbstvam. Pałata pracuje ũ 15 sekcyjach, jakija abyjmajuć usie haliny ziemirolbstva ũ najšyršym značeñni slova. U koźnaj sekcyi jošć pradstaўnik ministerstva ziemirolbstva, jaki maje prava hołasu. Pałata finansova dobra zabiašpiečana, maje svaje sobskija dachody i taksy za roznyja službovyja čynnašci i dapamohi dziaржаўnaha biudžetu. Paўnamoctvy Pałaty velmi šyrokija i abyjmajuć ziemirolbstva cełaha kraju.

U bałtyckich respublikach, asabliva ũ Łatvii žviartajecca vialikaja ũvaha na sposab žyćcia na vioscy. Vypracavany prykladnyja plany ziemirolbckich budynkaў i sialibaў. Usiudy dajecca piaršynstvo miascovamu matarjału i stała ũvažajecca, kab budavalasia nia tolki racyjanalna, ale i tanna. Jošć tut imknieñnie ablehčycь pracu sielskaj haspadyni, zabiašpiečycь vyhadniejšaje žyćcio i lahčejšaje vykonvañnie štodziennaj pracy. Dzivicca treba, jak dobra heta ũdałasia i jak pry hetym tanna.

ца, у куток сыплецца сечка, мякіна ці пілавінне, а найлепш торф, бо ён уцягвае ў сябе сырасьць і гэтым самым асушвае курнік.

Часам можна пачуць, што добра трымаюцца куры і ў супольным з скацінай хляве. Гэта ня праўда. Не гаворачы ўжо аб тым, што куры ў такім хляве дакучаюць іншай жывёле, усюды брудзяць, яны там набаўляюцца раматузу, ад якога пасьля зусім гінуць. Зьдзівіць можа не аднаго, скуль у хляве можна дастаць раматуз. Вот жа ў хляве заўсяды ёсьць сырасьць, каторая наскресь пранікае курыцу. А калі такая курыца выляціць на хвільку на двор, дык адразу мерзьне і ад гэтага хварэе. Дык увага! **Б. Б.**

## Малачарскае Таварыства ў Баранавічах зьліквідавана.

На надзвычайным сходзе сяброў (коопэратываў) Малачарскага Т-ва ў Баранавічах дня 8 лістапада сёл. вынесена пастанова аб ліквідацыі гэтага Т-ва.

Малачарскае Т-ва паўстала ў 1932 г. з сядзібаю спачатку ў Вялікай Ліпе, Нясвіскага пав., а па годзе — у Баранавічах. Першымі сябрамі Т-ва былі коопэратывныя малачарні ў Вял. Ліпе і ў Аношках, Нясвіскага пав. У 1933 г. Т-ва здабывае новых дастаўцоў, з якіх некаторыя прыступілі на сяброў. Гады 1934 і 1935 гэта час дальшага ўзросту абаротаў Т-ва. А за дзесяць месяцаў 1936 г. Т-ва ўдвоіла абароты ў параўнаньні з цэлым годам 1935-тым.

Праца Т-ва знаходзіла прызнаньне ня толькі сярод самых сарганізаваных беларускіх сялян, для каторых і працавала, але і сярод элементу чужога. На няшчасьце Т-ва аднак і пад націскам Рэвізыйнага Саюзу апертага на новы польскі закон аб коопэратывах, Т-ва прымушана было прыпыніць сваю дзейнасьць як раз у пару найбольшага свайго разьвіцьця.

Рэвізыйны Саюз ня то што не дапушчаў новых малачарняў у Т-ва, але прыгразіў, што і гэтыя, якія сяньня у Т-ве ёсьць сябрамі, будуць адцятымі ад Рэвізыйнага Саюзу і зьліквідованымі, калі ня будуць слухаць яго прыказаў. Малачарскі ж Саюз пасьпяшыў адчыніць у Баранавічах склеп, будучы пэўным „помачы“ Рэвізыйнага Саюзу. Ясная рэч, Т-ва знайшлося ў такім палажэньні, што мусіла здацца.

Пры арганізацыі Т-ва беларускі мужык больш мо' за інтэлігента паказаў, што разумее арганізацыю. Адно можна было б закінуць, што стойка і да канца ня вельмі ўмее бараніць сваю арганізацыю ад наступленьня непрыяцеля. Да гэтага пытаньня йшчэ пры магчымасьці вернемся з больш падрабязнымі лічбовымі і фактычнымі дадзенымі.

**Ш. С.**



## З ГАЗЭТ

**Ген. Жэлігоўскі аб памешчыках.** З прычыны перавыбараў ураду Віленскай Земляробскай Палаты, ген. Жэлігоўскі напісаў у газэты артыкул, у якім аб памешчыках на землях заселеных беларусамі сказана даслоўна гэтак:

„Гэта кляса падчас няволі („zaborów“) пашырала польскасць і мае заслугі прад Краем. Мае і традыцыйныя недахопы у адносінах да сялянства. Маючы ўсе дадзеныя на тое, ніколі ня стала рашуча ў абароне інтарэсаў вёскі.“

Для „Крэсув“ — „рожкі й ножкі.“ У часопісе „Gospodarka Narodowa“ (№ 23) З. Шэмпльнскі напісаў вялікі артыкул аб „плянованую інвэстыцыю“ (будаваньню гаспадарчага жыцьця), у якім найвыразней дамагаецца, каб грамадзкія грошы (з падаткаў) ішлі перад усім у Цэнтральную Польшчу (ваяводзтвы: Кракаўскае, Келецкае, Люблінскае і Варшаўскае); на „Крэсы-ж“ аўтар хоча выслалаць наперад „прыватную“ ініцыятыву, „г. зн. прыватных капіталістаў. Публічны грош на „Крэсы“ той-жа аўтар хацеў-бы пускаяць толькі тады, калі ўся Цэнтральная Польшча будзе перасычана ўсякімі фабрыкамі і калі „Крэсы“ да Польшчы прывяжуцца.

Сягоньня і за гэту адкрытасьць трэба быць удзячным.

### Kutok dla haspadyń.

#### Каўбасы.

Na kaubasy używajem mięsa z żebra, salaniny, małych palandwic, łapatak, czasami i karkawiny. Można dawać na każdy 3 kg. mięsa świniego 1 kg. walołowa. Mięsa krojona drobno razem i wyrzucą usiakija żyły. Kaubasy krojenyja razem smacniej syja i trwalej syja.

Na 10 kg. mięsa treba lić 25 deka soli, 5 gr. saletry, 8 deka cukru, 7 gr. piercu prostaha, 3 gr. babkova listu, 3 gr. kalandry, 3 gr. piercu anhielskaha, 4 gr. hvazdziki, 3 gr. majranu, 1/2 halouki časnaku, 1 muškatalovaja halka. Kali mięsa skryjucsa, dyk adrazu kładziecca sol, saletra, cukar i prosty pierac, mišajecsa, kab rojna razsaliasia i stavicca ū ciopłaje miesca na hadzin 8; pašla kładziecca časnok i varycca navar z 1 litra vady i rešty kareńnia, pieracedzvajecsa i za harača ūlivajecsa ū mięsa. Jašče možna dawać 2 kiliški špirtu, vymiašać, jak chlebnaje ciesta i tady napichać u kiški. Dla skarejšaha karystańnia možna napichać u kiški cieńkija i słabiej, a uletku treba napichać u kiški taustyja i nadta tuha. Prazmieru taustych kišak napichać nia treba, bo mohuć skvašniec. Najlepšy čas pryhatalannia mięsa i kaubasy na leta heta palavina lutaha i pačatak sakavika.

Salaninu treba mieć as chočam, kab ba salic ū sh Pieršy sp 10 kgr. salaniny saletry. Sol treba na kavalki, na ū bočku ab denkam i kart

Druhi sp pavinna być salaniny daj 5 gr. piercu 3 gr. piercu hvazdziki. U dobra kava jecca solaj kavalak sa skuraj na d prypravu, iz ale užo sku syplecca pry da skury. Ta ha nasalic s Uvaha: vialičyni. Tr na naložana

Непадзе працягла ве робства прыг дзельнасьці з парцэляцыі

У аснове гэты закон кр для нашага се ключаныя з пр ці ня мелі-б пр жам выразна йшчэ і ня чуват тым, на якую трэбных“ для

Дзеля гэ перш, а ў най аб аграічэньн на задумаўся працы для ты прымушаны б

Перавыба т. Выбраны ўрад Віленска стаўляецца гэ мінскі, Ч. Дэм Сечка, Эд. Таў Зэндзягольскі.

Полацкі г коўваньне ча



## Šalanina.

Šalaninu treba salić asobna i da hetaha treba mieć asobnuju boćku ci cebar. Kali choćam, kab byla šalanina sušejšaja, dyk treba salić ũ skrynicy z niaščylnym dnom.

Pieršy sposab saleńnia šalaniny taki: na 10 kgr. šalaniny biarecca 75 deka soli, 7 gr. saletry. Sol treba sprazyć, a šalaninu parezać na kavałki, nacirać dobra solaj i składać ščyl-na ũ boćku abo ũ cebar, skuraj naniz, nakryć denkam i kamieniam nacistnuć.

Druhi sposab saleńnia šalaniny: Skrynka pavinna być čysta vymyta i vysušana. Na 10kg. šalaniny dajecca 75 deka soli, 7 gr. saletry 5 gr. piercu prostaha, 5 gr. babkovaha listu, 3 gr. piercu anhlickaha, 3 gr. kalandry, 4 gr. hvaždziki. Usio razam šcirajecca i nacirajucca dobra kavałki šalaniny. Dno skrynki vysy-pajucca solaj z usiakimi prypravami. Kładziecca kavałak šalaniny naciorty solaj z prypravami skuraj na dno skrynki, a pašla jznoŭ syplucca prypravy, iznoŭ kładziecca kavałak šalaniny, ale užo skura pavinna być navierch, a pašla syplecca pryprava na skuru i kładziecca skura da skury. Takim paradkam možna nadta mno-ha nasalić šalaniny.

Uvaha: skrynka pavinna być adpaviednaj vialičyni. Treba, kab šalanina byla ščyl-na i poŭ-na nałożana, možna pałažyć i sała. Tady tre-

ba nakryć doškaj, pastavić u suchim pravieŭ-nym miescy. Hetak pryhatavanaja šalanina moža stajać praz celaje leta, nia budzie ja-ćeć i budzie wielmi smačnaja.

## Kaŭbasa paštetovaja.

Uziac ciažkija (vantroby), dobra vymyć, a navat vymačyć, źmianiajućy vadu. Pašla pa-łažyć u sahan, nalić vadoj i varyć. Kali začy-naje kipieć, dyk treba zaraz vyniac i ũkinuć u zimnuju vadu, kab astyli. Pašla iznoŭ uła-žyć u sahan i varyć tak, kab zvarylisia, ale nie pieravaryć.

Na cełyja ciažkija dadajecca jašče švin-noha miasa: karkaviny 1 kg., baćka 1 kg. i ab-rezkaŭ tłustych 1 kg. Usio heta razam varyc-ca z dadańniem 2 cybul, babkovaha listu, an-hlickaha piercu.

Jak ũsio razam zhatujecca, dyk treba astudzić i tady ũsio razam skrucić u mašyncy i dadać kavałak razmočanaj bułki. Ciažkija, usio miasa, varanuju cybulu i bułku treba pra-puścić praz mašynku 2—3 razy, pašla pasalić da smaku i dadać lyžačku mišańnych kareń-niaŭ, dobra ũsio vymiašać, a pašla napichać u taŭstyja roŭnyja kiški, daŭžyni 30—40 cm., ja-kija jšče treba pałažyć u zimnuju vadu i varyć praz 15 minut ad času, kali paćnie kipieć

Š. M.

## ГАСПАДАРСКАЯ ХРОНИКА

**Непадзельнасьць гаспадарак.** Газэтамі працяцела вестка, што Міністэрства Земля-робства прыгатовіла праект закону аб непа-дзельнасьці тых гаспадарак, якія паўсталі з парцэляцыі пасья 1 верасьня 1919 году.

У аснове сваей вельмі добры й слушны гэты закон крые ў сабе вялікую небясьпеку для нашага селяніна ў тым сэнсе, што вы-ключаныя з права насьледзтва сялянскія дзе-ці ня мелі-б куды сягонья падзецца. Ка-жам выразна „сягонья“, бо сягонья няма йшчэ і ня чуваць, каб хто паважна думаў аб тым, на якую работу паставіць гэтых „непа-трэбных“ для вёскі людзей.

Дзеля гэтага ўважаем за канешнае, каб перш, а ў найгоршым разе поруч із законам аб агранічэньню падзелу зямлі, нехта паваж-на задумаўся над тым, як стварыць варстат працы для тых, што сваю бацькаўскую хату прымушаны будуць пакінуць.

**Перавыбары ўраду Земляробскай Пала-ты.** Выбраны на паседжаньні дня 17 г. м. ўрад Віленскай Земляробскай Палаты прад-стаўляецца гэтак: ген. Л. Жэлігоўскі, Ул. Ка-мінскі, Ч. Дэмбіцкі, Я. Тшэцяк, Ул. Бароўскі, Сечка, Эд. Таўрогінскі, Эр. Еленеўскі і Бр. Вэндзягольскі.

**Полацкі гасьцінец забрукаваны.** Забру-коўваньне часьці гістарычнага Полацкага

гасьцінцу, паміж Вільняй і Паставамі, пачата было йшчэ ў 1928 г. і кончана толькі сёле-та. Агулам забрукавана і выгладжана 130 кі-лёмэтраў дарогі, якая перасякае абшар трох паветаў, праходзячы ад Вільні праз: Н.-Ві-лейку, Міцкуны, Лаварышкі, Варону, Міха-лішкі, Сьвір, Кастантынава, Кабыльнік, Ва-рэньнікі, Паставы. Выканчаны гасьцінец адда-дзены да агульнага карыстанья дня 20 ліста-пада сёл. Забрукаваньне гэтага гасьцінцу каштавала агулам 3.101.019 златаў, так што адзін кілёмэтр каштаваў каля 26.750 зл. Кош-ты гэтыя на супалку пакрылі: казна і фонд працы. Тэхнічным кіраўніком будовы дарогі быў інж. Ч. Тапалевіч.

**Мясная фабрыка ў Баранавічах.** З іні-цыятывы Віленскай Земляробскай Палаты і пры дапамозе Польскага Саюзу Экспортэраў Бэконаў была выбудавана на нашых землях першая мясная фабрыка ў Баранавічах, якая афіцьяльна была адчынена дня 19 г. м. Фабрыка гэта абыймае бойню, лядоўню, уласьцівую фабрыку мясных вырабаў і са-лярню скураў. Уся фабрыка так пабудавана, каб магла перарабляць у месяц 3 тысячы штук сьвіней і даць працу 70 работнікам.

Кошт пабудовы гэтай фабрыкі, разам з правядзеньнем чыгуначнай бакавой лініі ў фабрыку з Цэнтральнага Баранавіцкага вагзалу, абрахоўваюць каля 500 тысяч зло-

таў. Арэндуе фабрыку фірма „Крэсэкспорт.“ Падобныя фабрыкі патрэбны йшчэ ў Лідзе, Новай-Вілейцы і Глыбокім.

**Вялікі пажар фабрыкі дроту і цвьякоў у Лідзе.** 23 лістападу згарэла ў Лідзе фабрыка дроту і цвьякоў С. Савіцкага і С-кі. Страты аблічаюць на 200 тысяч златаў. Фабрыка была застрахована на 150 тысяч зл. У фабрыцы працавала больш 100 работнікаў.

**Гдыня для Вільні за дарагая.** Віленская Рамесніцкая Палата сьцьвердзіла анагдай, што пры вывазе заганіцу вырабаў з дрэва кошты перавозу з Вільні ў Гдыню забіраюць цэлую траціну вартасці ўсяго тавару. Доказ гэта йшчэ адзін, што Вільня Гдыняй карыстацца ня можа. Натуральны выхад у сьвет для Вільні вядзе толькі праз блізкія берагі Балтыцкага мора. Але яны належаць да... Латвіі і Літвы.

**Аднаўленьне шкляной гуты.** У мясцовасьці Старая Гута, Ільскай гм. Вялейскага пав. 20 лістапада пушчана ў ход шкляная гута. Прадпрыемства гэта існавала тут даўней і цяпер яно толькі адноўлена дзякуючы ініцыятыве безработных гутнікаў, якія злучыліся ў коопэратыву. Удача гуты будзе залежыць ад таго, ці ўдасца знайсці збыт на выраблены тавар і як вырашыцца пытаньне перавозкі тавару, бо да найбліжэйшай чыгуначнай станцыі аж 35 кілёметраў.

**Агранічэньне выезду ў Бразылію.** Консулят Бразылійскі паведамляе, што будзе выдаваць дазвол на выезд у Бразылію толькі тым асобам, якія прадставяць пасьведчаньне, што яны паходзяць з сялянскай сям'і, або што цяпер жывуць з земляробства ці ўрэшце йнакш неяк дакажуць сваю лучнасьць з земляробствам.—Хоць раз, ды аплаціцца быць земляробам.

**Проціў прымусовай страхоўкі ураджаю.** Дэлегаты земляробскіх арганізацый і коопэратываў Постаўскага павету, на зьездзе ў Поставах дня 15 м. м. выказаліся проціў прымусовага страхаваньня земляробскіх ураджаю і гэтым самым проціў пастановы мясцовага паветавага Сойміку з м-ца ліпня сёлета.

## Дробныя рады.

Яшчэ адзін спосаб пазнаваньня сьвежых яёк. У чысты гаршчок ці збанок наліваецца чыстая (нясолёная!) вада і кладзецца туды па аднаму яйку. Калі таксе яйко ляжыць на дае судзіны роўна, дык яно добрае; калі-ж падыймаецца пяткай увярх, дык яно ўжо ня сьвежае і калі яно навет усплы-

ве наверх, дык гэта знак, што яно зусім сапсутае.

**Як зважыць сьвіню бяз вагі.** Усякую кормную жывёлу, а тымбольш сьвіню найлепш прадаваць на вагу. Гандляры маюць практыку і патрапяць зважыць жывёлу навока. Селянін-жа гэтай практыкі ня мае, вагі пад рукой таксама няма і таму звычайна селяніна ашуківаюць. Дзеля гэтага ёсьць спосаб — хоць і ня зусім дакладны — аблічыць вагу жывёлы пры помачы меры (у цалях). Робіцца гэта так: мерыцца даўжыня штукі, ад шыі да хваста, у цалях (цаль мае 2.6 см.). Пасьля мерыцца шырыня тулава (грубіня) і першую лічбу (даўжыню) множыцца праз другую (шырыню). Шырыню тулава мераць зразу за пярэднімі нагамі. Тое што ад гэткага мнажэньня атрымаем (множыва) трэба падзяліць: у сьвіней добра гадаваных — праз 11, сярэдне гадаваных — праз 12 і слаба гадаваных — праз 13. Тая лічба, якая пасьля гэтага атрымаецца, азначае бітую вагу сьвіні ў фунтах (не ў кілёграмах).

Хочачы знаць жывую вагу гэтак зьмеранай сьвіні, трэба гэту бітую вагу падзяліць на чатыры (4) і гэту чвэртку дадаць да вагі бітай.

**Жадайце ад сваіх найбліжэйшых кнігароў, каб Вам выпісалі календар КНІЖКУ пад назовам:**

## Беларускі Сялянскі Календар на 1937 г.

**Зьмест календара вельмі багаты і цікавы.**


Цана аднаго календара (без перасылкі) 50 грашоў. Перасылка 25 грашоў. Для перапрадаўцоў вельмі выгодная ўступка.

Аб добрай якасьці календара найлепш сьведчыць тое, што першае выданьне гэтага календара ўжо распрадана і друкуецца выданьне новае.

Выразна пры гэтым жадайце, каб быў надпіс: „Беларускі Сялянскі Календар“.

Галоўны склад гэтага календара ў Беларускай кнігарні „ПАГОНЯ“, Вільня, Завальная вул. № 1.

## Зьмест „САМАПОМАЧЫ“ за 1936 год.

	бач.	
<b>Коопэрацыя:</b>		
1. Як жо́с і як равінна быс . . . . .	1	7. Аб адказнасці пры куплі-прадажы жывёлы . . . . .
2. Tvaram da kooperacyi . . . . .	2	8. Ізноў гілі . . . . .
3. Kooperatyўna-haspadarskija naviny: 3, 13, 21, 29, 37, 75, 57, 66, 79, . . . . .	87	9. Думайце аб пашы на восень . . . . .
4. Як працавала наш коопэратыва ў 1935 годзе . . . . . <i>на вокл. № 3</i>	30	10. Пазнаваньне гадоў каня паводле зубоў . . . . .
5. Kolektyvy jak kooperatyvy . . . . .	22	11. Неадпаведнае абыходжаньне з малаком абніжае ягоную вартасць . . . . .
6. Haspadarčaja prahrama spažyvieckaj [kooperacyi 46, 58, . . . . .]	66	12. Вада як лек жывёлы . . . . .
7. Kudy padzielisia „pionerskija prymiety“ . . . . .	65	13. Дзе і колькі гадуець гаспадарскай жывёлы? . . . . . <i>на вокл. № 9</i>
8. Novuja pravily ab ustrojstvach małačarniaŭ . . . . .	73	14. Конь патрабуе дагляду . . . . .
9. Ab biespracentnych kredytach... . . . .	74	15. Раньняе цялё гадаваць найлепш . . . . .
10. „Беларускі Гаспадар“ . . . . .	81	16. Як выбіраць племнага кнура . . . . .
		17. Каля курэй узімку . . . . .
		18. Малачарскае Т-ва ў Баранавічах зьліквідавана . . . . .
		IV. Агародніцтва і садаводства.
		1. У садку вясной . . . . .
		2. Уважайце на сады! . . . . .
		3. Аб гнаеньні садоных дрэваў . . . . .
		4. Перахоўваньне гародніны на зіму . . . . .
		5. Слоўца аб саджаньні саду . . . . .
		V. Пчалярства.
		1. Як haspadaryc u pčalniku . . . . .
		2. U čas ablotu pčoł, . . . . . <i>на вокл. № 1-2</i>
		3. Viasniany korm, . . . . . <i>на вокл. „</i>
		4. U pčalniku viasnoju . . . . .
		5. Złučvańnie rajoj . . . . .
		6. Pieršy ablot pčołaŭ, . . . . .
		7. Prad hałojnym zboram (uziatkom) . . . . .
		8. Prad rojkaj pčoł . . . . .
		9. Jak asadzić roj, . . . . . <i>на вокл. № 5</i>
		10. Jak baranicca ad napadu pčoł . . . . .
		11. U spraviе asadźvańnia pčalinych rajoj . . . . .
		12. Łaźbiny . . . . .
		13. Pašla laźbinaŭ . . . . .
		14. Jak pčoły žyvuć uzimku? <i>на вокл. № 9</i>
		15. Prad zimavańniem pčoł . . . . .
		16. Vučemasia na svaich-ža abmyłkach . . . . .
		17. Pierachojvańnie vaščyn zimoju i zabiešpiačeńnie pčalarskich pryładaŭ . . . . .
		VI. Хатняя гаспадарка і розныя.
		1. Заводныя але ня хворыя . . . . .
		2. Як нішчыць моль . . . . .
		3. Слоўца да тых, што купаюцца . . . . .
		4. Крыху аб птушніцтве . . . . .
		5. Як захаваць яйкі на зіму? . . . . .
		6. Як трымацца ў хваробах сэрца? . . . . .
		7. Дробныя рады . . . . .
		8. Chłopaty haspadyni uvosień: Paradka-vańnie miasa, . . . . . <i>на вокл. № 11</i>
		9. . . . . kaŭbasy, sałanina, paštetovaja kaŭbasa . . . . .
		10. З газэт . . . . .
		

*Pierasyłka apłačanu ryčaltam.*

